

Het geweld van laatste woorden : filosofie in de marge van de gezondheidsethiek

Citation for published version (APA):

van Bortel, P. M. A. A. (2004). *Het geweld van laatste woorden : filosofie in de marge van de gezondheidsethiek*. [Doctoral Thesis, Maastricht University]. SUN.
<https://doi.org/10.26481/dis.20041126pb>

Document status and date:

Published: 01/01/2004

DOI:

[10.26481/dis.20041126pb](https://doi.org/10.26481/dis.20041126pb)

Document Version:

Publisher's PDF, also known as Version of record

Please check the document version of this publication:

- A submitted manuscript is the version of the article upon submission and before peer-review. There can be important differences between the submitted version and the official published version of record. People interested in the research are advised to contact the author for the final version of the publication, or visit the DOI to the publisher's website.
- The final author version and the galley proof are versions of the publication after peer review.
- The final published version features the final layout of the paper including the volume, issue and page numbers.

[Link to publication](#)

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal.

If the publication is distributed under the terms of Article 25fa of the Dutch Copyright Act, indicated by the "Taverne" license above, please follow below link for the End User Agreement:

www.umlib.nl/taverne-license

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us at:

repository@maastrichtuniversity.nl

providing details and we will investigate your claim.

STELLINGEN

bij

Het geweld van laatste woorden

Filosofie in de marge van de gezondheidsethiek

PROEFSCHRIFT

ter verkrijging van de graad van doctor aan de

Universiteit Maastricht,

op gezag van de Rector Magnificus, prof. mr. G.P.M.F. Mols,

volgens het besluit van het College van Decanen,

in het openbaar te verdedigen op

vrijdag 26 november 2004

om 14:00 uur

DOOR

Paulus Maria Amandus Amanda Van Bortel

geboren op 31 december 1956

te Kalmthout (Antwerpen)

Stellingen

- 1 Telkens wanneer de techniek menselijke aangelegenheden als liefde, geluk en waardering wil garanderen, komt ze gegarandeerd bij iets uit wat het nu *net niet* is – zoals een opgelegde waardering geen waardering is maar, in het beste geval, een beleefdheidsformule. Met betrekking tot die menselijke aangelegenheden bewijst de techniek dus precies het tegendeel van wat ze zelf beweert, met name dat wat zij *maakt* beter is dan wat ons werd *gegeven* (bij dit proefschrift).
- 2 Naarmate de techniek verder ingrijpt, verliezen we de condities voor hoffelijkheid. Een voorbeeld: geautomatiseerde deuren hoeft je niet voor een ander open te houden – dat zou hilarisch zijn. Maar hiermee verdwijnt het voorbeeldgedrag (bij dit proefschrift).
- 3 Willen imponeren met ‘grootheid’ is niet hetzelfde als door ‘grootsheid’ imponeren – dat laatste kan je niet *willen*. In het eerste geval ben je onkwetsbaar zolang je niet verliest; in het tweede toon je ongewild je kwetsbaarheid (bij dit proefschrift).
- 4 *Don't jump to conclusions; the conclusion is the jump* (bij dit proefschrift).
- 5 Het promotiereglement van de Universiteit Maastricht vermeldt onder artikel 22.4 dat aan het proefschrift minimaal zes stellingen moeten worden toegevoegd waarvan er ten minste vijf geen betrekking mogen hebben op het onderwerp van het proefschrift. Stellingen bij een proefschrift dat de *menselijke conditie* behandelt, kunnen moeilijk aan deze eis voldoen. Ook wanneer ze geen directe betrekking hebben op de inhoud van het proefschrift, blijven ze nog onderworpen aan de *menselijke conditie*.

- 6 De eigen aard van de menselijke aangelegenheden beantwoordt niet aan de wetten van de logica. Hij is in strijd met de regel van het uitgesloten derde ($p \vee \sim p$) en kenmerkt zich door een *logische paradox* [$(p \vee \sim p) \wedge (p \rightarrow \sim p)$]. Bijvoorbeeld: 'Twijfel niet aan me', zegt hij tegen haar, en toch verlangt hij – stiekem – dat ze ook twijfelt, anders zou ze onverschillig zijn. 'Vertrouwen' heft deze paradox niet op, maar maakt hem 'menselijk'.

- 7 Een bewijs van de vorige stelling:

POËZIE

Als je je nukvig ingraaft onder de dekens,
wil je eigenlijk zeggen: kom bij me liggen.

Als je de deur achter je dichtslaat en wegrent,
wil je eigenlijk zeggen: kom me toch achterna.

En als je zegt: 'ik hou van je',
bedoel je: 'hou je van mij?'

Zie je nou wel dat poëzie nodig is,
want als ik 'ja' zou zeggen,
zou dat niks betekenen.

(Herman de Coninck)

- 8 *Candide, ou l'optimisme* van Voltaire eindigt met de woorden: '... mais il faut cultiver notre jardin'. Oppervlakkig beschouwd, spreekt Candide deze woorden uit als een troostende remedie tegen zijn noodlottige ervaringen. Maar men kan ze ook interpreteren als exemplarisch voor wat Heidegger later bedoelde met het existentieel-ontologisch fenomeen *zorg*.
- 9 Het onderwijs creëert zijn eigen soort studenten. Juist wanneer het zelf zijn ontevredenheid over de mentaliteit van de huidige student uit, moet het aan zelfonderzoek doen.
- 10 Een voorbeeld van zinverlies: in Canada heeft men een zalmsoort gekweekt die altijd bijt. Waarom dan nog vissen?